

Vill du också ha svar på en språkfråga? Ring: Språkdirektet 0200-29 55 55, måndag, onsdag fredag 10-12. Eller mejla: sprakfragor@sprakochfolkminnen.se

2

FRÅGOR OM SPRÅKET

Språkkronika: The art of att suddenly byta språk

Jag håller på att läsa James Joyces "Ulysses". Eller, det gör jag inte alls förresten. Jag har ärligt talat kanske läst de första fem sidorna, eftersom jag envisas med att läsa den i kollektivtrafiken och hela tiden blir distraherad. Senast härom dagen blev jag distraherad av ett extra intressant samtal. Kvinnan mitt emot mig talade med någon i telefon på spanska, men slängde då och då in några svenska ord och språken gick sömlöst in i varandra så som det bara gör när någon behärskar två språk riktigt flytande. Exempelvis sa hon "Estoy en el tunnelbana" - jag är i tunnelbanan.

Kodväxling heter fenomenet - att byta språk mitt i ett samtal - och lite olika teorier finns om varför flerspråkiga personer ibland gör det. Kodväxling verkar på samma gång vara en fråga om identitet, som ett sätt att förstärka det man vill säga eller komma runt att ett ord inte finns på ett visst språk eller är kulturspecifikt.

En annan person som ska ha pysslat en del med kodväxling är James Joyces dotter Lucia Joyce. Detta vet jag eftersom jag vid ett annat tillfälle låtit mig distraheras från "Ulysses" genom att googla lite på James Joyces familj. Enligt en essä i The New Yorker ska en vän till familjen ha beskrivit Lucia Joyce som "illiterat på tre språk". Men hon talade faktiskt fyra: tyska, franska, engelska och den speciella dialekt som talas

i Trieste i Italien (och som för övrigt ska ha inspirerat James Joyce språkligt när han skrev både "Ulysses" och "Finnegans Wake"). Att Lucia Joyce talade, växlade och kanske inte fullt ut behärskade de fyra språken skulle kunna förklaras av att familjen Joyce ständigt flyttade runt i Europa under hennes uppväxt.

Innan den kodväxlande kvinnan i tunnelbanan gick av hörde jag henne fråga personen på andra sidan luren: "Tienes el ljudbok?", har du ljudboken? Och i och med detta tror jag mig ha löst mitt Joyce-problem.

Nu har jag nämligen laddat hem "Ulysses" som ljudbok. Inga överhörda samtal och ingen kodväxling i världen kan stoppa mig längre! Däremot skulle den avskräckande längden på ljudboken (32 timmar) kanske kunna göra det.

Karin Skagerberg

Redaktör på Språktidningen.
karin@spraktidningen.se

Känd kodväxlare.
Lucia Joyce, dotter till författaren James,

lär ha växlat mellan fyra europeiska språk när hon talade. Hon var - vilket förklarar bilden - professionell dansare.

Foto: Bernice Abbott, Public domain, via Wikimedia Commons

Ny användning pga litet utrymme

Häromdagen såg jag att någon hade skrivit "Jag stannar inne hela dagen pga trött" men kan man verkligen använda på grund av så?

Gunnar

● Traditionellt betraktas på grund av - p.g.a. - som en flerledad preposition och används som en preposition, det vill säga före en nominalfras (ett substantiv eller ett pronomen) eller före en att-bisats som i exemplet: *Jag fick stanna inne p.g.a. värmen* eller *respektive jag fick stanna inne p.g.a. att det var så varmt*.

I texter där man har ont om skrivutrymme, framför allt på Twitter, används p.g.a. också framför annat än nominalfraser och att-satser. Man kan till exempel se p.g.a. - men då oftare utan punkter, pga - användas framför ett adjektiv: *Jag stannade inne hela dagen pga trött*.

Här utgör pga trött snarast en subjunktionsfras, det vill säga ett uttryck som består av en konjunktion följt av något som kan skrivas om som en bisats: *att jag var trött*. Pga används då som en subjunktion.

Pga kan också användas som subjunktion före ett finit verb, som kan tolkas som en hel bisats: *Jag kan inte svara i mobilen, pga springer*. Här kan springer också skrivas

om som en bisats: *att jag springer*.

Pga kan dessutom fungera som ett slags konjunktion, om det som kommer efter är en huvudsats: *Jag stannade inne hela dagen pga jag hade inte lust att träffa nån*.

Denna nya användning av pga är lite skämtsam och används i informella sammanhang. I mer formellt skriftspråk rekommenderar vi att förkortningen skrivs med punkter - p.g.a. - och att den används som preposition, det vill säga för substantiv (eller pronomen) och att-satser.

Sofia Tingsell

Här går de och dem lika bra

Kan man skriva Vi gillar de som ... eller bör man skriva Vi gillar dem som ...?

Martin

● Man kan göra på båda sätten. *Dem* är objektsformen och *de/dem* står som objekt i den här mening. Men före som är det vanligt bland annat i tidningstext att man skriver *de som*, som en fast fras. Detta är också helt accepterat av de flesta språkvårdare.

Sofia Tingsell

Veckans språkfrågor publiceras i samarbete med Språktidningen och Språkrådet.